Kontakt

Javna ustanova Park prirode Lonjsko polje
Krapje 16, HR-44 324 Jasenovac
www.pp-lonjsko-polje.hr
e-mail: info@pp-lonjsko-polje.hr

Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova EU
www.razvoj.gov.hr
www.strukturnifondovi.hr
e-mail: fondovi@mrrfeu.hr

Autorica teksta: Slavica Moslavac

LONJSKO POLJE
Park prirode • Nature Park

FOND ZA ZAŠTITU OKOLIŠA I ENERGETSKU UČINKOVITOST

PARKOVI HRVATSKE
Parks of Croatia

Autor fotografije: Javna ustanova Park prirode Lonjsko polje

Etnološka zbirka obitelji Sučić

Zbirka je nastala čuvanjem obiteljskih tradicijskih predmeta, anadopunjavana je otkupima i darovnicama. Danas sadrži oko 400 različitih predmeta povezanih s narodnim životom i načinom gospodarenja stanovništva ovog dijela Posavine s kraja 19. i početka 20. stoljeća. U zbirci se nalaze različiti starinski oblici keramičkih i drvenih posuda, alati za obradu drveta, oruđa za obradu zemlje, pomagala za transport, ribolovne alatke i dr.

Nadasve su vrijedni oblici tekstilnog rukotvorstva, kao što su nošnje, posteljno rublje i ručnici ukrašeni bogatim posavskim vezom. Posjetiteljima se pruža mogućnost kupovine izvezenih rukotvorina jer je tkalački stan još u funkciji.

Vlasnici: Jagoda i Zlatko Sučić

Zbirka je upisana u Listu kulturne baštine Republike Hrvatske.

Autor fotografije: Javna ustanova Park prirode Lonjsko polje

Etnološka zbirka obitelji Palaić

U selu graditeljske baštine - Krapju nalazi se bogata etnografska zbirka u kući i okućnici obitelji Palaić. Zbirku čini preko 170 predmeta koji su uglavnom od tekstila, drva i keramike. Etnografski predmeti su proizvod narodnih rukotvorina samoukih proizvođača ili starih obrta i zanata. Svi su vezani za narodni život i način privređivanja seoske obitelji naselja Krapje.

Tipični su za pučanstvo Lonjskog polja iz razdoblja devetnaestoga i prve polovice dvadesetog stoljeća. U etnografskoj zbirci ističu se arhaični oblici pokućstva, narodne nošnje, pribor i pomagala za izradu tekstila na tkalačkom stanu. Svaki od predmeta ima etnografsku i edukativnu vrijednost, a kao cjelina čine fundus koji prezentira način života, odijevanja, privređivanja, znanja i umijeća tipične obitelji naselja Krapje. Najveći broj predmeta smješten je u drvenoj tradicijskoj kući katnici koja se ističe izvornim oblikom tradicijske posavske arhitekture.

Vlasnici: Ljiljana i Marijan Palaić
Adresa: Krapje 167, 44 324 Jasenovac

Zbirka je upisana u Listu kulturne baštine Republike Hrvatske.

Autor fotografije: Javna ustanova Park prirode Lonjsko polje

Etnološka zbirka obitelji Ravlić

Seosko imanje obitelji Ravlić, smješteno u Mužilovčici nalazi se u srcu Parka prirode Lonjsko polje. Kao jedna od rijetko očuvanih, tradicijska okućnica upisana je na Listu kulturnih dobara RH. Na imanju je izložena bogata etnološka zbirka, a posebno se ističe kolekcija starih zvona.

Vlasnica: Zlata Ravlić
Adresa: Mužilovčica 72, 44213 Kratečko

Zbirka upisana u Listu kulturne baštine Republike Hrvatske.

Autor fotografije: Željko Sajko

Etnološka zbirka obitelji Sajko

Zbirka obitelji Sajko smještena je u nekoliko prostorija prizemlja obiteljske kuće i u dvorišnoj zgradi i jedna je od najraznovrsnijih privatnih kolekcija predmeta na području Sisačko - moslavačke županije, a i Hrvatske. Unatoč nedostatku prostora, predmeti su uredno složeni i održavani, obilježeni inventarnim brojevima te se o njima vodi detaljna i uredna dokumentacija.

Posebnost zbirke je u tome što je većina predmeta prikupljena na području grada. Iz više od dvije tisuće predmeta izdvaja se avarski mač iz 7. stoljeća, pronađen prilikom radova u blizini župne crkve svetog Luke, vatrogasna kaciga iz 1887. godine od prešane kože koju je nosio Adalbert Knopp, osnivač novljanskog vatrogastva te veliki fotografski aparat s kraja 19. stoljeća.

Vlasnici: Živko i Željko Sajko
Adresa: Trg Luke Ilića Oriovčanina 5, 44 330 Novska

Zbirka je upisana u Listu kulturne baštine Republike Hrvatske.

Autor fotografije: Muzej Moslavine – Slavica Moslavac

Udruga radionica narodno tkivo i vezivo

Udruga Radionica narodno tkivo i vezivo Osekovo, osnovana je 20. 4. 2009., a nastavljač je prvog pokretača i osnivača društva u Osekovu Stjepana Šajnovića, poznatog folkorista, pučkog zapisivača tradicije, čuvara narodnog i misnog ruha i mnogobrojnih vatrogasnih zastava. Šajnović je uz pomoć učitelja, župnika i drugih pojedinaca iz Osekova, kao i svoje supruge Anke, još 1918.g. osnovao zadrugu tj. Radionicu narodnog tkiva i veziva u kojoj je zaposlio 40-ak žena iz Osekova, Okola i Vidrenjaka.

Radove iz Radionice predstavio je na brojnim izložbama u zemlji i svijetu, a studentima etnologije priređivao je praktične vježbe iz tkanja i vezenja. Svoje proizvode prodavao je brojnim muzejima, pa tako i Muzeju Moslavine Kutina, a u Crikvenici je u ljetnoj sezoni imao svoj prodajni štand. Šajnovićevi odjevni predmeti svjedočanstvo su sadašnjim i budućim generacijama o visokom estetskom i umjetničkom stvaralaštvu moslavačkih starina i najvećem zaljubljeniku u njih - Stjepanu Šajnoviću. Iako nisu uspjeli vratiti u potpunosti narodno odijelo, osnovali su sabirnice uz koje su se pojavili i istinski ljubitelji narodne umjetnosti. Čuvar Šajnovićeve ostavštine danas je Udruga koja od 2009. brižno sakuplja etno predmete od tekstila, drveta, zemlje… Do sada ih ima oko sto pedeset, zatim stare fotografije i rukopise te ostale vrijedne starine koji se pohranjuju u prostorijama Društvenog doma. U svojim prostorima tjedno održavaju radionice tkanja i vutlanja, ali izrađuju i suvenire koje izlažu i prodaju na brojnim priredbama pučkog izričaja.

Adresa: Trg Kraljice Hrvata 1, 44317 Osekovo

Autor fotografije: Muzej Moslavine – Slavica Moslavac

Muzej Moslavine Kutina

Muzej Moslavine - Slavica Moslavac Kutina je kompleksna muzejska ustanova koja se bavi prikupljanjem, obradom, prezentacijom i publiciranjem kulturno - povijesnog blaga s područja Moslavine, dijela hrvatske Posavine i zapadne Slavonije. Moslavina zauzima dio središnje Hrvatske na području Lonjsko - čazmanske zavale. Okružena je rijekama: na sjeveru i sjeverozapadu Česmom, na istoku i sjeveroistoku Ilovom te na jugu Lonjom i Trebežom. U sastav Sisačko - moslavačke županije ulazi i dio zapadne Slavonije sa središtem u Lipovljanima koji su poznati kao mjesto s najvećim brojem zastupljenih nacionalnih manjina u odnosu na broj stanovnika, njih čak trinaest na tek četiri tisuće i sto jednog stanovnika prema posljednjem popisu.

Muzej Moslavine - Slavica Moslavac Kutina smjestio se u središtu Kutine u bivšem ladanjskom dvorcu grofova Erdödy sagrađenom sredinom 18. stoljeća. Barokna je to pravokutna kurija, s malim trijemom iznad ulaza na istočnom pročelju. Izvorni, barokni izgled zgrade izmijenjen je prilikom historicističke obnove 1895. godine, zabilježene na zabatu, kada je kurija dobila izgled koji je neznatno izmijenjen do danas. Kao zavičajni muzej osnovan je 15.3.1960. godine s arhivom i povijesnom zbirkom, da bi u kasnijem razdoblju proširio svoju djelatnost na arheologiju i etnologiju 1963., a 1972. otvara se galerijski odjel. Danas ima preko 8000 predmeta.

Dio djelatnosti Muzeja koji se odnosi na stručnu obradu, prezentaciju i pripremu za publiciranje prikupljene građe, odvija se u dva objekta: zgrada Muzeja (bivša kurija grofova Erdödy) te drugi u zgradi Galerije (privatna jednokatnica obitelj Aush ili Stara banka). U Muzeju Moslavine postavljene su stalne zbirke: etnografska, arheološka i kulturno - povijesna, a u Galeriji je na katu stalna galerijska zbirka slika i skulptura, dok se u prizemlju prezentiraju povremeni tematski sadržaji: izložbe, promocije i predavanja.

Najstarija svjedočanstva o životu na području današnje Moslavine sežu u prapovijest. O tome svjedoče fosilni ostaci velikih sisavaca - praslonova i nosoroga nađeni u rudniku bentonitne gline u Gornjoj Jelenskoj. Njihova se starost procjenjuje na oko 18 milijuna godina. Da se kontinuitet života u tim pradavnim razdobljima nastavio potvrđuju i naslage fosilnih ostataka puževa - paludina, stare oko 15 milijuna godina.

Od tada pa do neolitika (kamenog doba) čovječanstvo je prošlo golemo vremensko razdoblje i veliki napredak čije su najizrazitije manifestacije bile: stalna naselja, visoka razina materijalne kulture, duhovno izražavanje, a možda i zajednički jezik unutar pojedinih etničkih skupina. Iz pretpovijesnih razdoblja u kojima još ne postoji pismo postoje značajni arheološki ostaci - predmeti materijalne kulture koji se čuvaju i prezentiraju u Muzeju Moslavine u Kutini.

Najbrojniji i najatraktivniji su primjerci keramičkog posuđa iz razdoblja kasne Vučedolske kulture (3. tisućljeće pr. Kr.) s arheološkog lokaliteta Gradina Marić u Mikleuškoj, oko 20 kilometara sjeverozapadno od Kutine, na južnim obroncima Moslavačke gore.

U rimsko doba područje današnje Moslavine bilo je dio provincije Panonije. Već krajem 1. stoljeća n.e., odmah nakon pacificiranja Ilirskih (Panonskih) plemena, građene su ceste uz koje su nastali vojni logori, ruralna i urbana naselja, latifundije (poljoprivredna imanja, veleposjedi) sa središnjim zgradama - villama rusticama.

Na potezu od Kutine do Osekova, na oko 15 kilometra pronađeno je 8 mjesta sa ostacima iz rimskog razdoblja. Neka od tih mjesta danas su arheološka nalazišta s perspektivom da se pretvore u manje arheološke parkove.

Još 1873. godine, naš poznati povjesničar i ilirac Ivan Kukuljević Sakcinski, na temelju zemljovida nastalih po antičkim izvorima, slijedeći trasu rimske ceste koja je svoje izvorište imala u Sisciji, nailazi na urbano naselje Varianis i kaže da bi njegove ostatke mogli tražiti u Kutini - Kutinska lipa.

Stručna djelatnost Muzeja danas se odvija u četiri odjela: Arheološki, Etnografski, Galerijski i Kulturno - povijesni.

Adresa: Trg kralja Tomislava 13, 44320 Kutina

Arheološka zbirka

Tri godine po osnutku Muzeja Moslavine u Kutini, započeo je s radom Arheološki odjel (1963.). Ivan Kukuljević Sakcinski 1873.g. u svom djelu Panonija Rimska spominje dva arheološka nalazišta: Ciglenice u Osekovu i Kutinsku lipu.

Prvi stalni arheološki postav u Muzeju Moslavine otvoren je 1970.g.,a od tada do danas nekoliko puta je promijenjen, uglavnom zbog prilagodbi izložbenom prostoru. I arheološka topografija Moslavine također je upotpunjena, tako da danas imamo 60-ak poznatih arheoloških nalazišta (što još uvijek nije konačna brojka).

Arheološka zbirka broji više od 6 tisuća artefakata (od čega veći dio pripada fondu studijskog materijala). Najznačajniji primjerci su izloženi u stalnom arheološkom postavu s 400 izložaka.

Autor fotografije: Muzej Moslavine – Slavica Moslavac

Autor fotografije: Muzej Moslavine – Slavica Moslavac

Autor fotografije: Muzej Moslavine – Slavica Moslavac

Etnografska zbirka

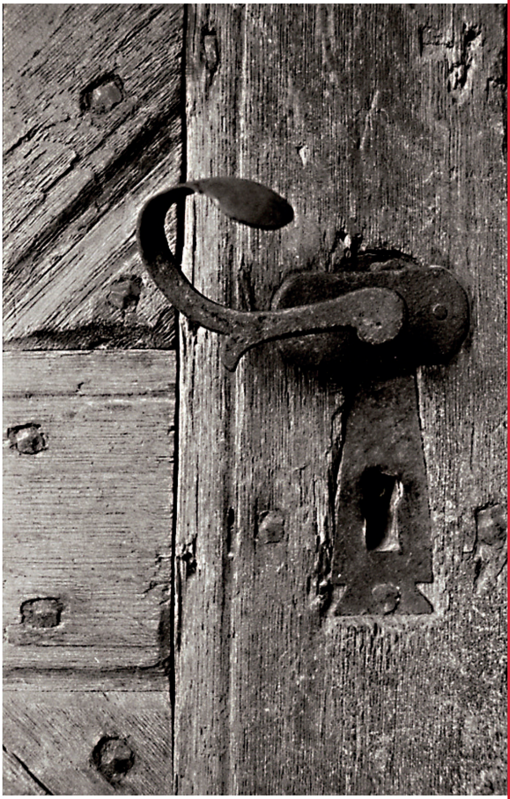
Stalna etnografska izložba razdijeljena na više tematskih cjelina: arhitektura i okućnice, uzgoj i prerada žitarica, Lonjsko polje i moslavačko vinogorje, unutrašnje uređenje, narodne nošnje, oglavlja i nakit, duhovna kultura (Božić, Uskrs, Ivanje, Jurjevo).

Izložba sadrži preko 400 originalnih predmeta od tekstila, drva, gline, metala i slame nastalih tijekom 19. i početkom 20. stoljeća, zatim brojne izvorne fotografije ili njihove rekonstrukcije, makete i karte cijelog moslavačkog područja.

Etnografska zbirka Muzeja Moslavine broji oko 3000 predmeta. Najveći broj, oko 1000, pripada predmetima od lanenog i konopljinog platna, vune i sukna sakupljenih (njih 345) prilikom osnivanja Etnografske zbirke 1963. godine, dok su ostali predmeti tijekom kasnijeg razdoblja sakupljeni ili otkupom ili darivanjem.

Autor fotografije: Javna ustanova Park prirode Lonjsko polje

Autor fotografije: Muzej Moslavine – Slavica Moslavac

Galerijska zbirka

Muzej Moslavine - Slavica Moslavac do 1972. godine prikupio je respektabilan broj vrijednih umjetničkih djela, (oko 116 inventarnih brojeva) pa se tako pokazala potreba za formiranjem galerijskog odjela. Danas zbirka broji 738 radova u tehnikama: ulja na platnu, akvarela, grafika, crteža, pastela, skulptura itd. Zbirku su značajno obogatili svojim donacijama, Ivan Milat, obitelji Sever, Donassy, Šutej, Cetin i Imrović.

Autor fotografije: Muzej Moslavine – Slavica Moslavac

Autor fotografije: Muzej Moslavine – Slavica Moslavac

Kulturno-povijesna zbirka

Kulturno-povijesna zbirka sadrži predmete i ilustrativni materijal od prvog pisanog spomena imena Kutina, zapisane u ispravi ugarsko - hrvatskog kralja Bele IV., 10. studenog 1256. godine, pod nazivom Cotynna, pa sve do domovinskog rata i današnjih dana. U toj zbirci nalaze se najstariji i najvredniji predmeti Kulturno - povijesnog odjela: obrtnička povelja iz 1843., obrtnička škrinja, mač paloš i paradna sablja iz razdoblja Kraljevine SHS, dva misala iz 1768. i 1894 godine.

Autor fotografije: Muzej Moslavine – Slavica Moslavac

Autor fotografije: Muzej Moslavine – Slavica Moslavac

Autor fotografije: Muzej Moslavine – Slavica Moslavac

Tradicijska arhitektura Moslavine i Hrvatske Posavine

Na području središnje Posavine, pa tako i Moslavine, još uvijek se mogu naći značajni primjerci narodnog graditeljstva. To su objekti građeni od hrastovine, sječene u šumama koje se prostiru u naplavljenim područjima uz rijeku Savu, Kupu, Lonju, Odru te njihovim pritocima. Upravo te šume hrasta lužnjaka odlikuju se visokim, ravnim stablima, osobite kakvoće, otpornosti i trajnosti. Posebnu vrijednost Lonjskog polja čine naselja uz rijeku Savu.

Zajednička je značajka toga graditeljstva ponajprije građevni materijal - prvorazredna hrastovina, a obrada građevnog materijala i način gradnje upućuju na starost građevina. Premda su na širem području podjednako zastupljene skromne stambene prizemnice i jednostavne, odnosno raskošne katnice, upravo su katnice odraz višestoljetnjeg razvoja i prilagođavanja pučkoga graditeljskoga umijeća specifičnim životnim okolnostima i prirodnim uvjetima područja izvrgnutog čestim poplavama.

U sačuvanim starijim zgradama drvena je građa kalana ili tesana, dok je u novijoj gradnji uobičajena piljena građa. Kod stambenih katnica (čardaka, kuća na trem) zidovi prizemlja preuzimaju i čitavu težinu nešto tanjih zidova kata koji su građenih od planjki. Kod starije gradnje balvani i planjke međusobno su spajani drvenim klinovima (moždenjaki) i vezani su na “hrvaški vugel” (krajevi greda vire preko ugla), dok je kod novije gradnje primijenjen “nemški vugel” (krajevi greda su otpiljeni) jednostavnoga ili cifrastoga veza.

Zidovi stambenih prostorija su s unutrašnje strane žbukani posebno pripremljenom zemljom na podlozi od ljeskovoga pruća te oličeni vapnom. Podovi su u svim prostorijama izvedeni od nabijene zemlje na podlozi od debelih dasaka (prsnica) spajanih na utor.

Krovovi su dvostrešni i mogu imati polunakošen jedan ili oba zabatna dijela. Pokrov je je jednostruko ili dvostruko složen biber crijep koji se rabi negdje od kraja 19. stoljeća umjesto ranije korištenih tankih kalanih daščica. Na krovovima nema dimnjaka, već je samo odignut crijep, a u potkrovlju se dimilo i sušilo meso.

Sastavni dio posavskih kuća je zahod koji se redovito javlja uz stambeni dio na katu, što svjedoči o visokoj kulturi stanovanja. Važni detalji, ujedno i osobiti ukrasi, zaštitni su vijenci (krovići, strove, sodići) od nekoliko redova ravnoga crijepa. Jedan se vijenac redovito javlja na zabatu glavnoga uličnoga pročelja, dok se drugi (na visini poda kata) proteže oko triju strana kuće.

Ti vijenci nemaju samo praktičnu ulogu zaštite drvenih zidova od oborina, već i estetsku - razbijaju jednoličnost visokih ravnih zidnih ploha. Slikovitosti posavskih kuća pridonose nadasve skromni dekorativni detalji: na nazidnici u zabatnom pročelju gdjegod je izveden ukrasni friz geometrijskih ili vegetacijskih motiva, a često su, osobito na ulazu, i nacifrani stupovi trijema kao i krajevi podvlaka. Pojava ovih ukrasnih detalja može se dovesti u vezu s imućnijim stanjem vlasnika, a rasprostranjenost s prosperitetom sela.

U povijesnom smislu sela Lonjskog polja su tradicijske cjeline koje svjedoče o načinu života i građenja u Posavini tijekom 19. stoljeća. Ona su istovremeno i pravi rezervat izvrsno očuvane stambene arhitekture građene od drva. U većini sela još uvijek prevladavaju tipične drvene posavske kuće. Neke su stare i više od 200 godina.

Autor fotografije: Javna ustanova Park prirode Lonjsko polje

Autor fotografije: Javna ustanova Park prirode Lonjsko polje

Naselje Krapje

Između dvadesetak naselja na području Parka prirode Lonjsko polje posebna je pozornost poklonjena selu Krapju. Izbor nije slučajan jer Krapje je zasad jedino selo na ovom prostoru čiji je dio (između katastarskih čestica 285 te 495 i 518) godine 1990. upisan u Registar spomenika kulture. To je selo 1995., prigodom obilježavanja

Dana europske baštine, zbog ambijentalne očuvanosti starih kuća, proglašeno selom graditeljske baštine. Selo je smješteno na povišenom terenu uz lijevu obalu Save. O postanku naselja nema pouzdanih podataka. Njegovo se ime izvodi od riječi krap, kako su ljudi ovdje nazivali vrstu riječnoga šarana koji se mrijestio u Savi i njezinim rukavcima. Pretpostavlja se da je naselje osnovano nakon povlačenja Turaka s ovoga područja potkraj 17. st. kada se ovdje naseljava hrvatsko stanovništvo iz križevačkog i sisačkog kraja.

Prvi pouzdani podaci o naselju pružaju dosad neobjavljeni kartografski materijali iz godina 1775. i 1793., pohranjeni u bečkom i zagrebačkom arhivu. Brzi razvoj i porast značenja sela krajem 18. stoljeća potvrđuje i osnutak župe, a godine 1831. je, pod patronatom carske kuće, sagrađena današnja župna crkva sv. Antuna Padovanskog.

Najveći procvat selo doživljava u drugoj polovici 19. stoljeća o čemu svjedoče i demografski podaci. U selu se danas nalazi osamdesetak starih drvenih stambenih zgrada, prizemnica i katnica, koje su pretežito okupljene u zaštićenom dijelu naselja, južno od crkve. Na tradicijskoj okućnici ističu se kuća-čardak ili kuća na trem, katnica izduženog oblika, s vanjskim stubištem i trijemom – ganjkom uz duže bočno pročelje.

Kod svih tipova kuća, i prizemnica i katnica, koje su zabatom okrenute prema cesti, često je u njihovu produžetku na stražnji zid naslonjen jednoslivni krov suše (gospodarskog spremišta).

Važno je spomenuti da je ovdje kod većine kuća prisutan noviji njemački vez, koji se kod seoskih kuća javlja tek krajem 19. stoljeća, dok hrvatski vez imaju svega dvije prizemnice i samo jedna katnica građena 1848. godine.

Jedna od tradicijskih osobina je i način temeljenja kuća. U Krapju susrećemo više načina temeljenja. Kod starijeg načina gradnje temelj čine kameni neobrađeni blokovi bapki smješteni na uglovima kuće i na mjestu spoja vanjskih i unutarnjih zidova. Kod novijeg načina, umjesto kamenih blokova pojavljuju se temelji zidani punom opekom.

Unutarnji prostor prizemlja i kata najčešće je podjeljen u tri prostorije. Na katu se stanuje, a prizemlje ima gospodarsku funkciju.

Autor fotografije: Javna ustanova Park prirode Lonjsko polje

Kapelica sv. Fabijana i Sebastijana

Osim primjera objekata stambene i gospodarske tradicijske drvene arhitekture, na ovom području posebno se ističe i jedan sakralni objekt. Kapelica sv. Fabijana i Sebastijana je vjerska, kulturna i duhovna okosnica Donje Gračenice. Simbol je stvaralačkog duha brojnih neznanih tesara, dalekih, a ipak bliskih generacija, koji su usred nepregledne hrastove šume, od drveta, prvih zaštitnika i nastambi čovjeka, sagradili kapelicu, koja postade srcem sela.

Kapelica sv. Fabijana i Sebastijana podignuta je 1718. godine u vrijeme župnika Ivana Fraturića. Ona predstavlja rijedak primjer očuvanog drvenog sakralnog graditeljstva Moslavine, te je 1964. godine proglašena spomenikom kulture i stavljena pod zaštitu Konzervatorskog zavoda u Zagrebu.

Budući da je bila u lošem stanju, idućih je godina, po uputama Konzervatorskog zavoda, temeljito obnovljena. Tom je prilikom nabavljen i kip Majke Božje Lurdske. Kapelica je izgrađena od drva i pokrivena je šindrom. Ima vrijedan barokni oltar sa slikom Mučeništva sv. Sebastijana.

Uz kapelicu je sto godina kasnije izgrađena sakristija s inventarom (odjeća za služenje misnog slavlja, te pribor, kalež i dr.). Pod u sakristiji je izrađen od pločica od opeke dimenzija 20x20 cm. U kapelici je vrijedna slika ulje na platnu Isus u Betlehemskom vrtu. Postojala je i slika sv. Nikole koja je donesena iz danas nepostojeće kapelice u Lonjskom polju. Ta slika je nestala 1970. godine.

U stvaranju mozaika o kapelici sv. Fabijana i Sebastijana zanimljivo je i kazivanje puka, kao usmene predaje u kojem kazivači navode:

“U Donjoj Gračenici je u čast prestanka kuge već 1718. godine izgrađena kapelica u čast sv. Fabijana i Sebastijana, koji su bili zaštitnici od kuge. Prema kazivanju, kuga je mimoišla samu Donju Gračenicu, iako je harala susjednim selima u njenom okruženju. Postojale su dvije kapelice u Lonjskom polju. Jedna je potonula, a druga (o kojoj je upravo riječ), predstavlja slikovitost i srce cijele Donje Gračenice.”

Ako se u rano proljeće ili kasnu jesen odvezete čamcem nasred Lonjskog polja, naslonite uho na vodu, u lonjskopoljskim širinama čuti ćete zvonjavu potonulog zvona.

Autor fotografije: Muzej Moslavine - Slavica Moslavac

Autor fotografije: Javna ustanova Park prirode Lonjsko polje

Ribarstvo Lonjskoga polja i Moslavine

Gospodarstva ovih dvaju susjednih područja temeljena na različitim prirodnim osnovama, nose i neke međusobno različite značajke. Izuzmemo li vinogradarstvo, koje je jedna od osobitosti moslavačkoga gospodarstva, kao što je ribarstvo osobitost gospodarstva Lonjskog polja, možemo zaključiti da je poljodjelstvo i stočarstvo ipak zajednička karakteristika i jednog i drugog područja.

Razlika je u tome što je ribarstvo za gospodarstvo Lonjskog polja ipak imalo veći značaj nego u Moslavini gdje je bilo isključivo dopuna poljodjelstvu i stočarstvu. Veze su između ova dva susjedna područja uvijek bile vrlo žive. Uz to što su Moslavci veća stada svoje stoke napasali u Lonjskom polju, a seljaci Lonjskog polja koristili moslavačke sajmove i razvijenije obrtništvo, izravna se razmjena između seljaka odvijala između ostaloga i razmjenom ribe za vino.

Čamac je u Lonjskom polju, gotovo bez iznimke, posjedovalo svako gospodarstvo, a imali su ga i oni koji se uopće nisu bavili ribarstvom ili su se njime bavili samo povremeno. On je bio nezamjenjiv kao sredstvo povezivanja s grobljima i pašnjacima. Tako se prigodno odlazilo na pokope ili u posjet rodbini, a žene su svaku večer na pašnjake odlazile pomusti krave.

Uz to, čamac je naravno bio od izuzetnoga značaja za ribare. Čamci, kakve danas možemo vidjeti u uporabi u svim naseljima uz vodu, izrađeni su od dasaka s ravnim dnom, dok su izuzetno rijetki primjerci čamaca od jednog komada drveta – dubljenog debla, tzv. monoksili. U najjednostavnije i najstarije metode lova ubraja se lov rukama.

U jednom je obliku na oba područja poznat kao lov na ner (gl. nerati), a izvodi se ljeti, ronjenjem u dubljoj vodi. Uz to, rukama se lovi i u plićacima, naročito kada se voda i riba prilikom povlačenja nakon poplava zadrži u udubljenjima u tlu. Tada se, međutim, lov kombinira s jednostavnijim spravama, pa i drugim pogodnim predmetima. Ovakve metode i sprave koristili su, u vrijeme i nakon poplava, skupine seljaka, katkada i cijela sela, kako u Moslavini, tako i u Lonjskom polju.

Tradicijsko ribarstvo na području Lonjskog polja i Moslavine izniman je primjer kontinuiteta u prenošenju umijeća ekološkog i održivog sustava ribarenja pomoću alata proizvedenih u kućnoj radinosti od dostupnih prirodnih materijala iz neposredne okoline.

U prošlosti je ribarstvo za područje Lonjskog polja imalo daleko veći značaj, no postupno je opadao iz više razloga. Raspadom seoskih obiteljskih zadruga nestajala je funkcija ribara koju su, podijelom poslova unutar zadruge, obavljali pojedinci zaduženi za ribolov.

Istraživanja provedena tijekom 1995. godine na području Lonjskog polja i 1997. godine u jugozapadnoj Moslavini, pokazala su da je ribarska tradicija na tom području još živa. U praksi se koriste određeni stari alati i ribolovne metode te postoji živo sjećanje starijih i mlađih stanovnika o tradiciji ribarenja na tom području.

Od mrežastih alata spominju se: vrška, keca, šajtar, mreža splavarica, mreža špiglerica, mreža rajterica, mreža sačmarica, vuka i bubnjić. Od udičarskog kao i drugog alata poznati su: struk klejar, struk glistar, struk pampura, struk podmet, podlajn, bućkalo, basač (koš), osti, sačma, križak, pritezač i čekač.

Iako u Rješenju Ministarstva kulture iz 2008. godine stoji da tradicijsko ribarstvo na području Lonjskog polja i Moslavine ima svojstvo nematerijalnog kulturnog dobra, ono po Zakonu o slakovodnom ribarstvu još uvijek nije dopušteno.

Autor fotografije: Boris Krstinić

Autor fotografije: Boris Krstinić

Autor fotografije: Boris Krstinić

Autor fotografije: Muzej Moslavine – Slavica Moslavac

Prehrana i pripremanje hrane

Prehrana, kao i pripremanje hrane u Moslavini, uvjetovana je oblikom gospodarstva i izborom poljoprivrednih proizvoda. U svakodnevnoj prehrani redovito se koristilo kukuruzno brašno od kojeg se pekao kruh te kuhali žganci. Pšenica se sijala u manjoj mjeri, a bijeli kruh i kolači su se pekli samo za blagdane.

Mlijeko i mliječne prerađevine dio su svakodnevne prehrane stanovništva moslavačko-posavskih sela. Za ručak su kuhani žganci s mlijekom ili zamašćeni pečenim lukom, te jagli - žganci od grubo mljevenog kukuruza, začinjeni na ulju popprženim vrhnjem.

Za večeru se, osim ostataka od užine, obvezatno pilo svježe ili kuhano mlijeko, sirutka (surutka), stepki te razne vrste sireva: svježi ili friški, dimljeni, sušeni, preve(h)li, paprenjak, zvan još švicarski ili škripavac. Vrhnjem su se, također, zalijevale razne zlevanke, jagle, kisele ili vrnove juhe - kiselice i druga variva.

Od većih količina vrhnja radili su putro ili putar kojeg su koristili kao namaz na kruh ili za kolače, a u prošlosti se topio i od njega se dobivalo maslo koje je zamjenjivalo druge masnoće.

Autor fotografije: Muzej Moslavine – Slavica Moslavac

Glazbena baština Moslavine

Momci su se na ispašama zabavljali svirkom u vlat trave, jaglaca, maslačka, žirovoj kapici, polovici orahove ljuske te prdom. Od zujačih instrumenata koristili su čegrtaljke i bič. Od tradicijskih instrumenata iz roda aerofona poznavali su sviralu od vrbovine, frulice i fučkalice, rog od javorove ili ljeskove kore, zatim davno zaboravljen instrument dude i gajde načinjen od janjeće kože.

Od priručnih instrumenata trebamo spomenuti zubnu mužiku (češalj), cimbule ili usnu harmoniku, protvan (tepsija), te reglice tj. poklopce. Pjevalo se najčešće bez glazbene pratnje, a plesalo uz violine i trzalačke instrumente najčešće u sastavu: violina, brač, bugarija i berda. Pratnja je mogla biti samo od jednog instrumenta tambure tj. bisernice i tanc, igranka, igra odnosno talambas ili hopsanje je moglo početi.

Plesalo se u otvorenom ili zatvorenom mješanom kolu, parovima, četvorkama ili trojkama. Plesalo se pred crkvom, na svadbi, prošćenju, sajmu, poslije rada te na posebnim skupovima koje su nazivali kolo.

Tradicija kulturnog amaterizma iznimno je naglašena na prostoru Sisačko - moslavačke županije. Karakterizira je više regionalnih cjelina što je rezultiralo posebnim etnološkim bogatstvom te povijesnim i kulturnim nasljeđem koje brojne kulturne udruge nastoje očuvati i prezentirati.

Od ukupno 193 udruga kulturne grupe djelatnosti, njih 84 su kulturno-umjetnička društva. Ostale udruge u kulturi, njih 109, obuhvaćaju matice, pjevače, glumce, plesače, puhače, slikare amatere, povjesničare i mažoretkinje.

Autor fotografije: Muzej Moslavine – Slavica Moslavac

Tekstilno rukotvorstvo hrvatske Posavine i Moslavine

Osnovne sirovine za izradbu odjeće i ostalog ruha bili su lan, koji se više uzgajao u Posavini i Moslavini te konoplja, a koristila se vunena, svilena i pamučna nit. Žene su na tkalačkom stanu, zvanom razboj, krosna ili tara izrađivale mnoge vrste platna, običnog bez ukrasa, tzv. prostina, te platna s jednobojnim ili višebojnim ukrasima prenoseći tako s naraštaja na naraštaj stare načine tkanja i vezenja.

Tehnike kojima su ukrasi na tekstilu izrađeni raznovrsne su, kao što su: naopački starinski prijebor (prebirano, šurcano, z novin, s kovačkog, pisanina, modrina...), vutlak ili vutlek, u zev ili u zijev, na daščicu li na paličke. Ukrašavanje tekstila, bilo u samom tijeku tkanja određenim geometrijskim, animalnim ili vegetacijskim motivima, kao i vezenjem, predstavljao je isključivo ženski posao, a povoljni uvjeti za rad postojali su u hrvatskim kućnim zadrugama, gdje se umijeće tkanja i njegovo ukrašavanje prenosilo generacijama.

Na tradicijskoj nošnji, uz starije osobine nekrojena ruha, sastavljenih od ravnih pola platna, sastavljenih od oplećka (bluze), suknje (rubače), pregače (zaslona, zastora), pratimo i utjecaje visoke, građanske mode, a na njen razvoj i današnji izgled utjecale su i seobe, tj. doticaji starosjedilačkog stanovništva s pridošlima ili dotepencima – došljacima iz bližih i daljih područja, zatim između dva rata i različita seljačka udruženja (npr. Seljačke sloge).

Odjeća muškaraca bila je mnogo jednostavnija od ženskih raznovrsnih i bogato vezenih nošnji. Sastojala se od ravnih ili ušnitanih gaća s rojtami ili pantalona, povrh kojih se nosila rubača, košulja s dugačkim rukavima, koja je sezala do polovice bedara. Košulje - rubače imale su bijeli šuplji ukras u predjelu prsnog proreza zvanog falda ili štraf. Glavu su pokrivali raznim pokrivalima i to šubarama i šeširima - škrljacima.

Na nogama su nosili vunene čarape i metraške obojke i opanke remenaše ili remenjaše u zimskom razdoblju. Ostalih godišnjih doba hodali su uglavnom bosi ili u klompama. Higijenu su održavali tako da su se svakodnevno umivali iz lavora ili vedrice, subotom su se kupali u drvenim veštrucima - koritima, a u ljetnim mjesecima na protočnim vodama.

Autor fotografije: Muzej Moslavine – Slavica Moslavac

Autor fotografije: Muzej Moslavine – Slavica Moslavac

Autor fotografije: Muzej Moslavine – Slavica Moslavac

Autor fotografije: Muzej Moslavine – Slavica Moslavac

Autor fotografije: Muzej Moslavine – Slavica Moslavac

Autor fotografije: Muzej Moslavine – Slavica Moslavac

Grožđe i vinova loza simboli moslavačkog kraja

Kada bismo željeli istražiti podatke o početku vinarenja, lozarenja i podrumarenja u ovim krajevima stigli bismo zacijelo i do rimskog vremena i cara Claudia, jer prema nekim legendama toponim Moslavina znači upravo Mons Claudius - Klaudijeva gora, a područja Mons boni vini - Brda dobrih vina.

Vino prati sve važnije događaje iz života: rođenje, krštenje, vjenčanje i pogreb te godišnjeg ciklusa - Nova godina, poklade, fašnik, seosko proštenje. Vino je stvarni sok života. Za samu berbu, koja je obično bila o blagdanu Sv. Mihovila (29. rujna), kao i transport ubranog grožđa, vinogradari su se brižno pripremali. Tako su i sretan završetak beračkog čina slavili i nazdravljali posebnim izrekama i zahvalama.

Nakon izrečenih zahvala na zadnjem neobranom trsu odrezale bi se grančice loze te se na njih nataknule tri bobice najljepšeg grožđa. Tada bi mlada snaha, po mogućnosti jedra, vesela i s puno djece, zalijevala rakijom bobe uz riječi: pij, pij, pij, do godine još tri puta više rodi. Na samom kraju berbe, domaćica kuće još je odrezala jedan ili više lucnjeva najrodnijeg grožđa na čije krajeve je nataknula velike krumpire - zbog dužeg održavanja svježine grožđa, koje je pohranjivala na zračnom mjestu na tremu, podkroveku ili podrumu, te čuvala do Božića.

Martinje je pučki običaj pretvaranja mošta u mlado vino. Osobito se slavi u sjeverozapadnim vinorodnim krajevima Hrvatske, pa tako i u Moslavini. Martinska slava ili krštenje mošta obavlja se po propisanom ceremonijalu. Ulogu biškupa preuzima kućedomaćin ili netko od vještih govornika, a sve uz pomoć nekoliko ministranata i kuma koji u ime mošta odgovaraju na biškupova pitanja. Biškup i ministranti obučeni su u svećeničke odore s vinskim aplikacijama. Ceremonijal započinje pjesmom: *došel, je došel sveti Martin, vino bu krstil, ja ga bum pil.* Mošt se krsti posipavanjem soli.

Autor fotografije: Arhiva Muzej Moslavine

Autor fotografije: Arhiva Muzej Moslavine

Autor fotografije: Arhiva Muzej Moslavine